

Évközi 8. vasárnap

Sir 27,4–8

„Az ember értékét a beszéde szabja meg”

Amikor szitálnak, fennakad a szemét, ha beszél, kiderül az ember gyengéje. Akkor lesz kemény a cserép, ha meleg a kemence. Az ember értékét a beszéde szabja meg. A fák gyümölcse szerint becsülik a kertet, az embert szavai szerint ítélik meg. Ne magasztalj senkit, mielőtt nem beszélt, mert ez az embernek a legjobb próbája. Ha törekszel az igazságosságra, akkor eléred, s díszes öltözetként magadra veheted.

A Kr. e. III. században élt Ben Szíra Jeruzsálemben született (50,27gr.), s nagy tekintélyű írástudó az izraeli fiatalok számára akadémiát alapított (51,23–30). Sokat utazott (34,11–13), megismerte más kultúrák bölcsességi hagyományait és számos fortélyt is. Ezt felhasználva állította elő „tankönyvét” (39,1–11) mindazoknak, akik okulni vágytak (33,18). A modellnek tekintett könyv a Példabeszédek (héb. másál) könyve. Héber szövege Kr. e. 180 körül keletkezett, Kr. e. 117-ben pedig görögre fordították. Az aforizmagyűjtemény egyaránt tartalmaz dicsőítő imát, kérés imát, önéletrajzot, ósátság dicsőítését, didaktikus elbeszéléseket. Az eredeti héber szöveg évszázadokra elveszett, csak 1896 és 1900 között került elő néhány X. és XII. századi kézirat a kairói karaita zsinagóga genizájából (levéltár). A kéziratokat 1931-ben, 1958-ban és 1960-ban találták meg az írárok tömegében. A legutolsó részt 1982-ben Scheiber Sándor magyar rabbi fedezte fel. Jeromos fordította a könyvet latinra a rendelkezésére álló görög szövegből. A görög és a héber szöveg terjedelme jelentősen eltér egymástól, ezért a legtöbb zavart a könyv magyar szövegének fejezete és versszámolásában találjuk.

Az Újszövetség nem idézi közvetlenül ezt a könyvet. Hasonló keresztény bölcsesség leginkább Jakab apostol levelében fedezhető fel. Az ókeresztény egyházban ismerték és használták a keresztény erénytan és morális szemlélet oktatására. Legkorábbi utalást a Didachében (4.5) és a Barnabás-levélyben találunk rá. Ennek ellenére a keresztény kommentátorok csak viszonylag későn dolgozzák fel. Először Bédá Venerabilis a VI. században magyarázza a latin szöveg alapján a könyvet, viszont teljes kommentár csak Hrabanus Maurus bencés szerzetestől maradt ránk a IX. századból. A Nagy Károly udvarában működő Alkuin viszont divatba hozza a Karoling reneszánszban a könyvet, és a

szerzetesi nevelésben nagy szerepet kap ugyanakkor, amikor a pogány sztoikus irodalmat – például Cicerót – beemelik a szerzetesi oktatási anyagba, valamint divatba jön Ovidius és Vergilius olvasása is. A katolikus lectionáriumba, a vasárnapi olvasmányokba csak a II. Vatikáni Zsinat után kerül.

A János-evangélium az isteni szóról, az egyéb bölcsességi könyvek Isten teremtő szaváról elmélkednek, de itt, ebben a szövegben az ember szava és annak hatása kerül a figyelem középpontjába. Az emberi beszéd ugyanis a beszélő lelkének állapotáról tanúskodik.

Az ember lelkének gyümölcsei a szavai: amelyeket az emberek megítélnek, amelyek alapján megítélnek bennünket. Az ember szavával képes fikciós világot teremteni. Ez a világ legalább olyan hatással hat vissza lelkünkre, mint az anyagi világ. Nem véletlenül mondja Jakab apostol, hogy az embernek a legkisebb testrésze a nyelve (3,5), de nagy tüzezet tud fellobbantani (3,6). Sőt az apostol úgy véli, a nyelvet senki sem képes megfékezni (3,8). Aki azonban a nyelvében nem vét, az az egész testét képes megfékezni (3,3).

Az emberek a legtöbbet a nyelvükkel és a szavaikkal kommunikálnak egymással. A nyelvi kommunikáció soha sem csupán információ, hanem az ember lelki állapotának kifejezője is. Lehet védekezés, lehet támadás, lehet megalázás is a szavaink eredménye. A szavak világában éppen olyan kemény harc folyik, mint a katonai csapatok között. Legtöbb esetben a szavak eldurvulása előkészíti a légbört a tettek eldurvulásához. Amikor valakit gyalázunk, ezzel előkészítjük a légbört arra, hogy ne kelljen többé embernek nevezni. Amikor valakit terroristának, bűnözőnek neveznek, egészen másként gondolunk rá, mintha szabadságharcosnak, megélhetési küzdelemben részt vevőnek mondják. A szavaink magasztalnak föl valakit és taszítanak a mélybe. A szavaink engesztelnek ki vagy aláznak meg. Számos esetben görcsöt kap a szánk, amikor bűneinket be kell vallanunk, és amikor bocsánatot kell kérnünk. Mindezek mutatják: szavaink a lelkünk termékei. Szavaink a mi nagyköveteink, amelyek előttünk járnak, és hírt adnak rólunk. Ha pedig leírtuk őket, utánunk is jönnek, követnek bennünket és minősítenek. A szavainkkal együtt kell az Isten elé állnunk, és ott azok vagy vádolnak, vagy felmentenek bennünket.